

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Candidatus Abbreviatus Jurisprudentiae Sacrae, Hoc Est,
Juris Canonici, Secundum Gregorii Papae IX. Libros V.
Decretalium Explanati Summa, Seu Compendium**

Pichler, Vitus

Augustae Vindel., 1733

Titulus II. De Foro competente.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-63440](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-63440)

Temporalem, quæ durat tempore breviori, ut actiones Prætoriam, quæ regulariter uno anno, & actio doli, quæ biennio terminatur. 6. in transitoriam ad hæredes, & non transitoriam: *transitoria ad hæredes activè* est, quæ competit hæredibus actoris, *passivè*, quæ competit contra hæredes Rei, uti sunt actiones ex contractu descendentes; *non transitoria*, quæ nec ad hæredes Actoris, nec in seu contra Hæredes Rei dantur, uti actiones ex delicto descendentes, & merè pœnales; quatenus enim rei persecutoria essent, transirent ad & in hæredes. Demum aliquæ actiones vocantur *in factum*, quando nempe deficit proprium nomen Actionis vel Contractus, & tamen Actionem dari æquum est. Alias actiones in specie explicamus in suis locis ad varios titulos, maximè ubi agitur de contractibus specificis.

TITULUS II.

De Foro Competente.

SUMMARIUM.

1. *Quid, & quotuplex sit Forum.*
  2. *Actor debet sequi forum Rei.*
  3. *An reus teneatur semper comparere coram Judice, ad quem citatur.*
  4. 5. 6. *Clerici & Religiosi sunt exempti à foro, & jurisdictione Saculari, etiam in causis temporalibus realibus.*
  7. *Nec renuntiare possunt huic privilegio.*
8. 9. *Quos*

8. 9. *Quod ipsis competit non solum Jure Humano, sed etiam Divino, & quidem immediate in thesi.*
10. *An in causis realibus vi consuetudinis conveniri possint coram Judice Laico.*
11. *Clericorum inferiorum Judex competens est Episcopus proprius.*
12. *Quale privilegium fori habeant Nobiles Immediati.*
13. 14. *Et quale Studiosi. Quid si isti sint Clerici.*
15. *Et quale Milites.*
16. *Quod sit forum Laicorum non privilegiatorum?*
17. *Causa Ecclesiastica pertinent privatim ad Judicem Ecclesiasticum.*
18. *An etiam, si agatur super possessione.*
19. *Vel si dubium sit, an causa sit Spiritualis.*
20. *In causis Mixtis & Laicus & Ecclesiasticus Judex est competens, ut adeo detur locus praeventioni.*
21. *Ubi causa Feudales tractari debeant.*
22. *Qui sint modi Forum sortiendi.*
23. 24. 25. *Quid requiratur, ut quis sortiatur forum ratione domicilii, & quasi.*
26. *Forum domicilii concurrens cum foro contractus, delicti, imò & rei sitae.*
27. 28. *Ubi quis conveniri possit ratione contractus, & distractus.*
29. 30. *Ubi ratione delicti.*
31. *Ubi ratione rei sitae.*
32. *Quid requiratur, ut quis Judici non suo per prorogationem subjiciatur.*
33. *Apud quos & in quibus causis locum habeat prorogatio.*

34. *Quando quis sortiatur forum ratione connexionis causarum.*
 35. *Causa connexa regulariter coram eodem J. dice sunt tractanda.*

Judicia seu Processus Judiciales ut valeant, necessariò institui debent in foro competente, seu coram Judice competente, h. e. qui in personam conventam & causam litigiosam, jurisdictione præditus est; nam *extra territorium* (& absque jurisdictione) *jus dicenti impunè non paretur.* c. 2. de const. in 6. & l. fin. ff. de Jurisd. Quapropter Actor & Judex ante omnia dispicere debent, an respectu personæ, contra quam, & causæ, super qua Judicium instituire volunt, fundata sit jurisdictione; dein videre, an persona huic Judici subiecta sit ratione domicilii, delicti, contractûs, vel rei sitæ, qui sunt 4. modi *ordinarii* sortiendi forum aut ratione delegationis, prorogationis, connexionis causarum, præventionis, reconventionis &c. qui sunt *extraordinarii* modi sortiendi forum.

§. I.

De Foro in genere, ac de Foro privilegiato certarum Personarum, & certarum Causarum.

- I** *Forum est locus exercendarum litium necessariò adeundus à litigantibus. text. & DD. in c. forus. 10. de V. S. Si Judex talis loci in Reum & Causam uno ex dictis modis habet jurisdictionem, dicitur Forum competens; si jurisdictionem non obti-*

obtinere, vocatur *incompetens*, sicut & ipse Judex: imò si litigantes nec possint se subicere Judici, is non quomodocunque est incompetent, sed *incapax*, uti Laicus in causa Spirituali. Dividitur ulterius. 1. in *Ecclesiasticum*, in quo Judex quò Ecclesiasticus, & in *Sæculare*, in quo Judex Laicus jus dicit. 2. in *Contentiosum*, in quo exercetur jurisdictio contentiosa, seu cum jussione, coërcitione, in invitos, & ad invicem contententes: & in *Voluntarium*, in quo exercetur jurisdictio voluntaria, seu in volentes &c. 3. in *Externum*, quod etiam appellatur *forum fori*, in quo proceditur, per actus externos, ac secundum allegata & probata aliquis absolvitur vel condemnatur, & in *Internum*, quod etiam dicitur *forum poli*, aut *conscientiæ* vel *animæ*, in quo præcisè juxta internam Rei conscientiam judicatur: si id fiat in administratione Sacramenti Pœnitentiæ, absolvendo à peccatis Reum, qui simul est accusator & testis. *Pœnitentiale* seu *Sacramentale*: si extra hoc Sacrum tribunal Pœnitentiæ quis absolvitur ab obligatione voti v. g. vel ligatur censuris pro foro solum interno, *non-Sacramentale* nuncupatur. Porro à Foro vel Judice ordinario, ex privilegio vel dispositione Jurium, exemptæ sunt certæ non tantum personæ, uti Clerici, Principes, & Nobiles, Studiosi, & Milites, sed etiam certæ causæ, uti Spirituales & Feudales; de quibus proinde hic agendum.

Dico 1. Actor debet sequi forum Rei. h. e. illum adire Judicem, qui respectu Rei est competent. Ita per modum Regulæ statuitur in *c. 5. & 8. h. t.* Conspirant Doctores plerique

U 2

omnes,

omnes. *Objic.* Siquis fuit ab altero diffamatus potest accedere Judicem proprium, qui perperam injungat silentium diffamanti, si in probatione deficiat, nec debet adire Judicem diffamatum proprium, non obstante, quòd diffamans sit Reus *L. diffamari 5. C. de Ingenuis.* Item si quis timet litem sibi movendam ab alio, suum proprium Judicem potest accedere, ac petere, ut Adversarium aliàs ipsi non subjectum, citet, eoque præsentem suam exceptionem audiat, qua putat Adversarii sui jus adversus se enervari. *l. si contendat. 2. ff. de fidejussor. & mandatoribus.* Ergo Reus debet sequi, subinde saltem, Actoris, & non Actoris forum Rei. *R. N. Conf. & suppositum,* quòd in duobus dictarum Legum casibus Reus sit diffamans, & is, à quo timetur lis; nam quia primò movere litem de Jure censentur, unus accusando tacite eum, quem diffamat, alter dando indicia actionis & litis movendæ, potiùs sunt Actores, ut adeò maneat Regulæ nostræ sua generalitas etiam in foro *L. diffamari,* & in foro *L. si contendat.*

3 Dico 2. Reus, licet non teneatur comparere, si incompetencia Judicis citantis sit notoria, v.g. ob privilegium in Corpore Juris expressum, quale habent Clerici contra Laicos, & Studiosi contra eos, qui non sunt Magistratus Academici; si tamen incompetencia est dubia, vel privilegium exemptionis fundatur tantùm in jure speciali, tenetur comparere eatenus, ut proponat exceptionem fori declinatoriam, & doceat de sua exemptione. *c. 7. de Privil. in 6. l. 5. ff. de Judic. ibi: si quis ex aliena jurisdictione ad Prætozem vocetur, debet venire;*

nire; Pratoris est enim, astimare, an sua sit jurisdictio, vocati autem non contemnere auctoritatem pratoris -- ut in jus vocati veniant, privilegia sua allegaturi. Ex quo textu, uti & l. 2. C. si contra jus vel util. publ. item c. 2. de Rescr. colligitur, penes Judicem, ordinarium vel delegatum, regulariter esse potestatem cognoscendi de sua competentia, seu an sua sit jurisdictio: nisi nempe utilitas & commodum proprium redundaret in Judicem ex tali cognitione, ut si dubitaretur, an hoc territorium subfit jurisdictioni Judicis, ex cujus proprietate plura emolumenta provenire possunt; vel nisi recusetur Judex in persona, v. g. ut suspectus, infamis &c. vel nisi quoad alterum membrum contradictionis incapax foret jurisdictionis, ut si laicus in dubio, an causa sit Spiritualis vel non, vellet pronuntiare, non esse Spiritualem, consequenter se esse competentem Judicem.

Dico 3. Clerici, & Religiosi, quoad personas suas sunt exempti à foro & jurisdictione Sæculari non modò in causis & actionibus personalibus; sed etiam in causis & actionibus realibus quoad res temporales. Assertio est indubitata, & non tantùm in Sacris Canonibus definita, sed etiam à Jure Civili agnita. Pars I. habetur can. 2. 6. 15. 42. 43. 45. caus. 11. q. 1. c. 10. de constit. c. 4. 8. 10. de Judic. c. 12. h. t. c. 4. de Censib. in 6. cum concordantibus. Trid. sess. 25. c. 20. de Ref. Auth. Cassa. C. de Sacros. Eccles. Auth. Statuimus C. de cop. & Cler. Nov. 123. c. 21. quia nempe fas non est, ut Divini muneris ministri temporalium potestatum subdantur arbitrio, uti loquuntur Imperatores Theodosius & Valentinianus

in *Cod. Theodos.* l. 16. tit. 2. l. 46. 47. Pars
 pariter fundatur in *citt. can.* 2. 6. 42. 43. c. 12. l. 1.
 & c. 4. de *cenfib.* in 6. item in c. 1. 3. *fn. de Im-*
nit. Ecclesiar. in 6. *Auth. Statuimus cit.* ac in aliis
 textibus; quia nempe res temporales & bona se-
 quuntur conditionem personarum, adeoque & for-
 rum; cum accessorium sequatur suum principale
 c. 42. de *R. J.* in 6. & quae *Religiosis adherent*
religiosa sunt. l. 43. ff. de *R. V.* Atque ita sentiunt
 etiam Legistæ Catholici, quos inter Illustriss. D.
 Cancellarius Bavariae L. B. de Schmid. qui *Semis-*
cent. 2. *controv.* 11. n. 1. sic pronuntiat: *si pro-*
cisè inspiciamus dispositionem Juris Canonici, nobis
certum esse videtur, bona Ecclesiarum & Clerico-
rum, tametsi patrimonialia sint, gaudere immu-
tate Ecclesiastica, etiam in actionibus realibus. Quid
 autem sit de consuetudine, paulò post videbi-
 mus.

§ Per *Clericos* intelligimus omnes in Majoribus
 Ordinibus constitutos: item Minoristas, vel pri-
 màm tantùm tonsurâ initiatos, sed cum limitatione,
 si habeant completè saltem unam ex conditioni-
 bus à Tridentino *f. 23. c. 6. de Ref.* requisitis nimi-
 rum 1. si habeant beneficium Ecclesiasticum, vel
 2. si gestent habitum & tonsuram, ac insuper de-
 serviant alicui Ecclesiae ex Episcopi mandato, h. e.
 voluntate saltem permittentis, ut explicant deci-
 siones Cardinalium apud Pignatelli. vel 3. si ge-
 stent habitum & tonsuram, ac insuper versentur
 in Seminario Clericorum, aut in aliqua Schola vel
 Universitate de licentia Episcopi quasi in via ad
 Majores Ordines suscipiendos. Per *Religiosos*
 autem intelligimus omnes Regulares utriusque
 sexus.

sexus, licet laici sint, & nullos Ordines habeant. Extenditur à communi sententia etiam ad Novitios, item ad Fratres & Sorores tertii Ordinis S. Francisci & S. Dominici, si gestent habitum, & vivant in communi, imò etiam ad Eremitas non Religiosos in commune tamen viventes, & secundum modum ab Episcopo approbatum, quin à quibusdam etiam ad illos eremicolas, qui votò saltem paupertatis editò, aut suscepta obligatione, habitum deferentes alicui Ecclesiæ vel Oratorio sub obedientia Episcopi vel alterius Prælati deserviunt.

Objic. 1. cum Hæreticis: *omnis anima sublimioribus potestatibus subdita sit. Rom. 13.* ergo & Clerici Principibus Sæcularibus. 2. S. Paulus appellavit ad Cæsarem, dicens, *ibi me oportet judicari. Act. 25.* ergo Cæsarem agnovit pro suo Judice. 3. In *l. 25. & 33. C. de Episc. & Cleric.* Clerici subjiciuntur Sæculari potestati: & Imperatores Catholici etiam Pontifices Romanos deposuerunt, uti Henricus IV. Benedictum X. 4. In multis casibus etiam juxta Catholicos Doctores tam in Criminalibus, quàm in Civilibus actionibus personalibus subsunt Clerici, judicantur, & puniuntur à Laicis. 5. Actio realis non dirigitur in personam, sed *in rem. §. 1. Inst. de Action.* ergo, cum res temporales nihil Spiritualitatis habeant, super his conveniri possunt Clerici & Religiosi coram Laico Judice, cum præcisè spectentur solæ res in actione reali, non personæ conventæ. *¶. ad I. N. Conf.* quia Clerici habent suos Superiores Ecclesiasticos, quibus subditi sunt. Ad 2. iterum *N. Conf.* Paulus Cæsarem appellavit, non quæ Judicem suum, sed quæ Protectorem contra vim

iniquam Judæorum, quorum Judex erat Cæsar.
 Ad 3. Justinianus per illas Leges misit falcem in
 messam alienam, ac illæ Leges propter defectum
 jurisdictionis in ferente fuerunt irritæ, ut agnovit
 ipse Imperator Fridericus in *Auth. Cassa C. de SS.
 Eccles. in Auth. Item nulla. & Auth. Statuimus C.
 de Episc. & Cleric.* imò ipse Justinianus aliter sensit,
 & disposuit in posteriori Lege, nimirum *Nov. 123.
 c. 21.* Illi Imperatores, temerè invadentes so-
 lium Pontificale, id ausi sunt viâ facti, non viâ Ju-
 ris, quod nullum in Pontifices habere possunt.
 Ad 4. in iis casibus judicantur, vel etiam puniuntur
 Clerici à Laicis juxta Catholicos DD. in quibus
 SS. Canones & Pontifices id concedunt, v.g. in
 causa feudali, ubi Clerici sunt vasalli Laicorum;
 quando Clerici non nomine proprio conveniuntur,
 sed ut tutores, curatores, procuratores; ac in
 casu evictionis, ut defensores; item juxta aliquos
 si sint hæredes, & lris cum defuncto jam fuit con-
 testata. Sic ex permissione Ecclesiæ etiam puniuntur
 à Laicis, quando degradati traduntur Curie Sæ-
 culari, quando ob enormia delicta, vel non gesta-
 tum habitum, jam sunt privati privilegiis Clericali-
 bus, & probabiliter quando immiscent se rebellio-
 ni, ac in flagranti deprehenduntur inter perduel-
 les, & res non patitur moram, ac damnum pu-
 blicum aliter averti nequit. In aliis casibus nec
 judicatura nec punitio Clericorum conceditur Lai-
 cis tam in causis civilibus personalibus, quàm in
 criminalibus. Ad 5. Etsi actio realis immediatè
 tendat in rem, jurisdictio tamen, & Judicium,
 quod instituitur super tali re, immediatè & di-
 rectè tendit in personam, quæ sola propriè capax
 est

est jurisdictionis passivæ, judicaturæ, & condemnationis.

Dico 4. Clerici & Religiosi ita sunt exempti à foro Sæculari, ut huic privilegio nec renuntiare veleant, etiam interveniente juramento, & consentire in Judicem Laicum. *can. 33. 42. 43. caus. 11. q. 1. c. 12. h. t.* ratio ibi redditur, quia hoc privilegium non est introductum in favorem singularum, seu cujuslibet personæ Ecclesiasticæ in particulari, sed in favorem ac reverentiam totius Status Ecclesiastici, adeoque est favor & jus publicum, cui renuntiare pacto privatorum etiam juratò non potest. Si præsumant consentire in Judicem Laicum, perdunt causam, si ea civilis sit, & censuris puniendi sunt, per *Jura citt.* Laicus trahens Clericum ad Judicium Sæculare extra permisos casus peccat graviter, & excommunicatur *c. 2. h. t.* & in Bulla Cœnæ.

Dico 5. Exemptio Clericorum & Religiosorum à foro & jurisdictione Laicali non solum statuta est à SS. Canonibus, ut ex dictis patet, sed etiam introducta à Jure Divino. 2. probabilius imediatè, saltem in thesi. Pars I. videtur innegabilis ab ullo Catholico propter claros textus non solum *c. 4. de censib. in 6.* ibi: *cum igitur Ecclesia, Ecclesiasticaque persona, ac res ipsarum, non solum Jure Humano, quin imò & Divino à secularium personarum exactionibus sint immunes;* sed etiam duorum Conciliorum Generalium, nempe Lateranensis sub Leone X. *S. 9. in Bulla Reform.* ibi: *cum à Jure tam Divino quàm Humano Laicis potestas nulla in Ecclesiasticas personas attributa sit;* & Concilii Trident. quod *s. 25. c. 20. de Ref.* pronuntiat, *Ecclesia &*

U 5

persec.

personarum Ecclesiasticarum immunitatem DEI ordinatione & Canonicis sanctionibus constitutam esse. ergo nullus Catholicorum inficias iverit, saltem aliquo modo Juris Divini esse immunitatem personarum Ecclesiasticarum. Unde, quando Catholici Doctores plurimi eam Divini Juris esse negant cum Cavarruv. Mol. Farinac. Oliva, & Zæfio, intelligendi veniunt in eo sensu, quòd dicta munitas non *immediate* descendat à Jure Divino, sed solum *mediate*, originaliter, & *initiativè*, quatenus nempe Christus dedit Ecclesiæ mandatum eximendi Clericos & Religiosos à foro sæculari, vel quatenus Clericos constituit velut Patres & Magistros reliquorum fidelium. Quòd autem *immediate* Divino Jure exempti sint (& sic Pars 2. assertionis) probatur I. ex allegatis verbis Conciliorum Lateranensis & Tridenti, quæ secundum communem regulam, sicut verba S. Scripturæ, accipi debent in sensu proprio, nisi ea impropriare cogat necessitas: sed verba dictorum Conc. *Jure Divino, & Divina ordinatione*, non videntur sumi in propria significatione, nisi dicatur, exemptionem Clericorum *immediate* à Jure Divino descendere, & Divina ordinatione constitutam esse, nec aliquid speciale per illa verba tribueretur statui Ecclesiastico; nunquid enim hoc pacto potestas Regia, & Magistratum Sæcularium, posset dici esse Juris Divini & Naturalis, si ad hanc denominationem sufficeret, illam *mediate* à DEO & Jure Naturali, (hominibus facultatem concedente, vel instinctum ingenerante, eligendi sibi Reges & Magistratus sæculares) descendere; cum non sit potestas, nisi à DEO? Nunquid per se clarum est, statum Ecclesiasticum saltem

me-

mediate Jure Divino exemptum esse à jurisdictione Laicorum? quid ergo opus fuisset, ut Concilia exprimerent tam accuratè, hanc exemptionem esse à *Jure Divino*, seu *Divina ordinatione* constitutam, si solum mediatè esset Juris Divini? Atque ideo de immediate exemptione intelligendi sunt Doctores illi, qui immunitatem personalem personarum Ecclesiasticarum absolutè Juris Divini esse pronuntiant, uti Abb. Felin. Azor, Fagn. Barb. Laym. Engel, ac alii, præsertim Theologi & Canonistæ. P. Friderich in egregio *tract. de for. comp. n. 229. Prob. 2.* Clerici & Religiosi non minùs dicati & consecrati sunt ad cultum & servitium DEI, atque ideo Sacri existunt, imò magis, quàm templa, altaria, vestes sacræ &c. sed ista propterea sunt Jure Divino immediate exempta à dispositione Sæcularium, & onere Sæculari, ut plerique fatentur: ergo & Clerici ac Religiosi à jurisdictione Sæcularium. *Prob. 3.* hoc ipso, quòd Christus Clericos constituerit patres, magistrorum, & pastores Laicorum, censetur illos ab horum jurisdictione exemisse immediate per se. *arg. can. 9. 11. dist. 96.*

Addidi tamen, *in thesi*, h. e. in genere, seu secundum rationem genericam, & abstrahendo à casibus & circumstantiis particularibus, vel ab hypothese particulari, & applicatione ad materias, causas, circumstantias específicas aut individuales: adeoque *in hypothesis*, declarare ad Ecclesiam pertinet, an hic & nunc, atque in his particularibus casibus illud generale privilegium, à DEO & Christo immediate concessum, habeat locum, nec ne. Accipe rem in exemplo: obligatio residendi per
sona

sonaliter in Beneficiis Curatis est immediate Juris Divini, ut fatentur plerique Adversarii; licet penes Ecclesiam sit, hoc Jus Divinum quoad casus particulares declarare, determinare, limitare, v.g. ex justa causa dando licentiam non residendi, & Episcopatum, Parochiam, & curam animarum exercendi per alium æquè idoneum. Sic quoque Juris Divini & Naturalis est in thesi colere DEUM, hominem non occidere &c. licet modum specialem quo colendus sit DEUS, & circumstantias, in quibus prohibeat DEUS hominem occidere, determinare & declarare sit Juris Ecclesiastici, & positivi Humani.

- 9 *Objic.* 1. In Scripturis Divinis nullus reperitur textus eximens personas Ecclesiasticas à potestate Sæculari; ergo Jure Divino non sunt exemptæ. 2. per hoc, quòd aliquis ex Pagano fiat Christianus, non eximitur Jure Divino à vinculis, quibus antè erat adstrictus, v.g. conjugii, obedientiæ, debiti pecuniarii &c. ergo neque per hoc, quòd ex Christiano fiat Clericus, eximitur aliquis Jure Divino à vinculo prioris subjectionis. 3. Exemptio Clericalis variari potest pro varietate temporum & locorum, ut hic & nunc sit restrictior vel amplior, vi privilegii Pontificis, aut consuetudinis: ergo non est Juris Divini; cum adversus hoc nihil virium habeat vel ipse Pontifex, vel Populi mores. *R.* Ad 1. *trans Antec.* nam Christus Petrum, ac in eo omnes ejus in Primatu Successores, Romanos Pontifices, satis clarè exemit, dum constituit supremos omnium fidelium Pastores, verbis, *pasce oves meas Jo. 21.* reliquos verò Apostolos eorūque in cura animarum

marum successores, dum illos constituit Judices Laicorum verbis, *quacunque alligaveritis super terram &c. & quacunque solveritis &c. Matth. 18.* Sed transmissio *Antec. N. Conseq.* quia sufficit, quòd hæc exemptio introducta immediatè sit Jure Divino tradito, seu non scripto, per Ecclesiam & Concilia nobis declarato: sicut juxta Adversarios in Ordinatione Sacerdotum traditio patenæ cum vino est materia Ordinis Sacerdotalis Jure Divino, per Ecclesiam declarato, licèt nullum Scripturæ textum ad id probandum adducere valeant. Ad 2. *N. Conf.* & paritatem; quòd factus ex Pagano Christianus eximatur Jure Divino à dictis vinculis, nullum habemus fundamentum: bene tamen, quòd ex Christiano factus Clericus eximatur Jure Divino à vinculo subjectionis Sæcularis. Ad 3. *dist. Conf.* ergo non est Juris Divini in qualibet hypothesi. *C. Conf.* in thesi, ac abstrahendo à circumstantiis particularibus. *N. Conf.* Sed hinc

Quæres, an vi consuetudinis, quam vigere in I^o Gallis, & multis Germaniæ locis, præsertim apud Cameram Imperialem, passim testantur Auctores, Clerici & Religiosi in causis *realibus*, seu quando intentatur actio *realis*, conveniri possint in foro Sæculari, seu coram Judice Laico? R. Cum Covarruv. Jul, Claro, Zæfio, Gail, Myns. de Bassis, & Schambogen *h. n. 31.* & Clariss, D. Greneck in *Exam. Canon. h. t. n. 42.* ubi me ipsum citat, aliisque multis affirmativè; modò sufficienter constet de consuetudine, quæ, quia facti est, utique probari debet, &, quia odiosa, utpote Juri contraria, strictæ interpretationis est, ade-

adeoque extendi non debet à casibus, de quibus constat, ad alios, de quibus talem consuetudinem vigere non constat. Sed ex quo capite sustineri ac defendi potest talis consuetudo, immunitati Ecclesiasticæ contraria, ac toties in Jure reprobata? R. Ex duplici. I. ex jure reservationis, & advocatiæ, *Schutz und Schirms-Gerechtigkeit*; siquidem imperatores ac alii Principes fundatores, teste Goldasto & Jo. Palatino, in erectione & fundatione Episcopatum, Monasteriorum &c. consensu Ecclesiæ reservârunt sibi cognoscendi & judicandi super bonis temporalibus, quæ Ecclesiis & Ecclesiasticis personis liberaliter tribuerunt; quod jus postea subin dederunt inferioribus. v. g. Magnatibus, & Magistratibus sæcularibus, quos sibi substituerunt advocatos & protectores Ecclesiarum, Monasteriorum &c. 2. ex tacito consensu Pontificis, hujusmodi consuetudinem scientis, & non reclamantis in specie: ferè sicut consuetudo reconveniendi Clericos coram Judice Sæculari in causa non connexa ob tacitum Pontificis consensum, communiter à Doctoribus Catholicis agnoscitur ut legitima, nec eam reprobare audent. Certè non videtur credibile, quòd Pontifex omnes illos Principes & Magistratus, in quorum territoriis non ignorat vigere talem consuetudinem, aliàs de Ecclesia præclare meritos velit vinculo excommunicationis esse innodatos, tanquam violatores immunitatis Ecclesiasticæ, urgendo suas Leges circa hunc casum particularem, quarum observantiam propter invalescentem nimis usum contrarium, longissimo & immemoriali tempore continuatum, moraliter vix sperare posset.

posset. Ubi igitur immemorialis reperitur consuetudo conveniendi Clericos & Religiosos coram Judice Laico in causis realibus, non immeritò præsumitur, eam fundari vel in jure Advocatiæ & reservationis, vel in onere reali aut jurisdictionis jam priùs imposito bonis, postea in Ecclesias translatis; vel in tacito consensu Summi Pontificis, & sic legitimam esse.

Objic. Jus Canonicum passim reprobatur consuetudinem, immunitati Ecclesiasticæ adversantem, velut corruptelam, uti *inc. 3. de consuet. c. 8. & 17. de Judic. in Concil. Lateran. sub Leone ac in sess. 10.* & quotannis in famigerata *Bulla Cæna. Constit. Romanus Pontifex.* Urbani VIII. ergo sustineri non potest, præsertim ex tacito Pontificum consensu. *¶.* retorquendo in consuetudine reconveniendi Clericos coram Judice Laico, quam Catholicissimi Doctores damnare non audent, licet adversetur immunitati Ecclesiasticæ. *¶. 2. dist. Ant.* passim reprobatur vel in genere tantùm, & terminis generalibus: vel in specie quidem, at relatè ad causas criminales, vel civiles personales: vel quæ non innititur tacito Pontificis consensui, aut alteri juri ex consensu Ecclesiæ Laicis competenti. *C. Ant.* reprobatur consuetudo, de qua hic sermo est, in specie, eaque immemoriali, & quæ innititur, ac inniti non absque fundamento præsumitur, vel juri, cum expresso consensu Ecclesiæ Laicis concesso in primæva Ecclesiarum &c. fundatione, vel tacito Pontificum consensui. *N. Ant. & Conf.*

Dico 6. Clerici inferiores, & non exempti à I I
jurisdictione Episcopi, conveniri debent coram
Episco-

Episcopo, eoque proprio, nisi nempe ex causa particulari pro prima instantia subsint alteri Superiori Communis ex *can. 43. 45. caus. 11. q. 1. c. 1. h. t. c. 7. de Offic. ord. in 6.* sive dein sit proprius ratione domicilii, vel Beneficii, sive contractus &c. Locò Episcopi autem ordinariè venit quoque Vicarius Generalis, & Sede vacante Capitulum. Dixi, inferiores; ubi enim ipsi Episcopi, & superiores Prælati, conveniendi sint, dictum est *ad tit. de off. Ordin. n. 4.*

12 Dico 7. Principes, Nobiles Immediati (nempe Laici) Status Imperii, & Civitatum Imperialis Magistratus, in causis profanis exempti sunt à foro inferiori, ita ut conveniendi sint coram Summo aliquo Imperii vel Imperatoris tribunali, nimirum vel in *Camera Imperii, vor dem Cammer-Gericht* / quæ nunc est Wezlaræ; vel in Consilio Imperiali Aulico Viennæ, *vor dem Reichs-Hofrath*. Ita habent Recessus Imperii, praxis, & sensus communis DD. Interim tamen principes, & immediati Nobiles (non tamen Civitates Imperiales per se) habent privilegium, ut saltem in causis civilibus possint ex se ipsis eligere inferiores Judices, quos vocant *Austregas*, Germanicè *Austräg* / à verbo Germanico *austragen* / ut adeò horum prima Instantia possit esse Judicium *Austregarum*, seu *Austregarium*. *Ordinat. Can. p. 3. tit. 27.* Dixi, *Nobiles Immediati*, seu *Liberi*, *die Freye Reichs vom Adel* / *die unmittelbare Reichs-Ritterschafft* / h. e. qui nulli subsunt inferiori Principi aut Statui Imperii, sed immediate Imperatori vel Imperio Romano, quales sunt

sunt in Suevia, Franconia, & ad Rhenum: qui
verò immediatè subsunt inferiori Principi aut Sta-
tū, quia nempe in ejus territorio possident præ-
dium, castrum, pagum &c. vocantur *Nobiles Me-*
diati, quia primùm mediatè subsunt Imperatori
ac Imperio, vel *Landsassii*, quales sunt Nobiles
plerique in Austria, Bavaria, Saxonia, Marchio-
nato Brandenburgico, Palatinatu, Hassia &c. &
hi in prima instantia conveniendi sunt coram tali
suo Principe, vel Statu.

Dico 8. Studiosi, qui nempe in aliquo Studio 13
Generali vel Academia immatriculati (aut in Ly-
cæo vel Gymnasio publico, ut communiter ex-
tendunt) litteris addiscendis dant operam, gau-
dent speciali privilegio fori, ipsis concessio à Fri-
derico I. à rubra barba dicto *Barbarossa*, anno
1158. in *Authent. Habita quidem Cod. Ne filius*
pro patre. vi cujus Scholares, illorūque famu-
li, Matriculæ inscripti, Professores, & horum Do-
mestici, atque Notarii, Pedelli, ac Nuntii Aca-
demici in consequentiam, non coram alio Judice
conveniri possunt, quàm coram Dominio, vel Ma-
gistro suo, h. e. Rectore Universitatis aut Scho-
larum, vel Senatu Academico, aut, si malint, co-
ram Episcopo ipsius Civitatis (quæ tamen optio,
vel potestas eligendi Episcopum, teste Besoldo
de Jure Acad. c. 6. n. 2. apud P. Schmalzgrueber
b. n. 111. per consuetudinem sublata est) ex adje-
cta ratione; quia *illorum scientiâ totus illuminatur*
Mundus, & ad obediendum DEO, & Nobis (Im-
peratoribus) *ejus Ministris vita subjectorum in-*
formatur. Privilegium sic sonat: *decernimus, ut*
nullus de cætero tam audax inveniatur, qui ali-
Pars I. X quam

quam Scholaribus injuriam inferre præsumat, ne ob alterius cujuscunque provinciæ delictum, sive debitum, aliquod damnum eis inferat --- Verum tamen si litem eis quispiam super aliquo negotio movere voluerit: hujus rei optione data Scholaribus eos coram Domino vel Magistro suo, vel ipsius Civitatis Episcopo, conveniat. Ex verbis delictum, sive debitum, atque ex verbis, litem super aliquo negotio, quibus denotantur causæ tam criminales quàm civiles, commune Doctorum votum, ut ait Ummius ad *Process. Judic. disp. 4. th. 12. n. 66.* cum Glossa in *d. Auth. Bart. Mendo, & Lymnæo*, conspirante communi Germaniæ praxi, deducit, Academiis de Jure Communi (nisi nempe Princeps territorii vel Fundator hoc privilegium limitent) competere etiam merum Imperium, & jus Gladii in Studiosos subditos. Quidquid alii dicant contrà cum Baldo, Cujacio, & Sichardo. Ratio, quia privilegium & beneficium Principis, maximè si in *Corpore Juris* clausum sit, sicut istud, latissimè est interpretandum. *l. 3. ff. de Constit. Princ.* ergo etiam de causis criminalibus majoribus, ubi agitur de vita & sanguine intelligendum venit. *Objic.* In concessione generali jurisdictionis non comprehenditur jurisdicção alta, seu merum imperium, & Judicium Sanguinis, *Blut-Gericht* nisi nempe hujus fiat expressa mentio. *l. 1. ff. de offic. ejus, cui mandata.* Sed in *Auth. Habita* solùm generaliter fit mentio jurisdictionis, non verò meri imperii: ergo. *N. N. Ma.* casu quo supremus Princeps jurisdictionem Ordinariam illimitatè concedit, vel expressè ad causas criminales & civiles sine excep-
 ptione,

ptione, uti Fridericus concessit in *d. Auth. Allegata lex 1.* loquitur tantum de jurisdictione *mandata* seu *delegata*. Si jurisdictione *ordinaria* illimitate conceditur à Principe, etiam merum imperium censetur esse concessum. *l. 7. §. 2. l. 8. ff. de offic. Procons.*

Quæres, an etiam Studiosus Clericus conveniri possit coram Rectore Universitatis, vel toto Magistratu Academico, saltem Ecclesiasticis permixto? *R.* De Jure Communi negativè; quia de Jure Canonico Clericorum Judex est Episcopus. *can. 45. c. 1. & c. 7. supra cit.* cui præjudicare non potuit Imperator per *Auth. Habita*, utpote incapax disponendi per legem de Clericis, à sua jurisdictione exemptis. Interim tamen jure speciali, nempe privilegii Apostolici, aut concessionis Episcopi, aut consuetudinis vel præscriptionis canonicæ, aut amicabilis compositionis possunt, & solent conveniri Clerici Studiosi coram Rectore Clerico, aut membris Academiae Ecclesiasticis, non tamen in causis criminalibus criminaliter intentatis, *Abb. in c. 12. h. t. n. 29. 30.*

Dico 9. Milites quoque, nimirum qui præstito juramento ritè relati sunt in numerum militum, in *l. 6. C. de jurisd. omn. Jud.* obtinuerunt privilegium, vi cujus tam in causis civilibus, quàm in criminalibus, non alibi, nisi coram Judice Militari, nempe suo duce vel colonello, aut Senatu Militari, conveniendi sunt. Licet, si conveniantur civiliter ratione prædiorum, mercaturæ, tributorum &c. dicantur non gaudere foro Militari. per *l. fin. C. ubi quis Curiali.*

Dico 10. Laici, non specialiter privilegiati, 16

in causis profanis conveniri debent coram Judice Laico. *c. 13. de Judic. c. 10. 11. b. t.* eoque proprio, cui nempe subsunt ratione domicilii, vel delicti, vel contractus, vel rei sitæ &c. non obstante, quod Clericus sit Actor; cum Actor sequi debeat forum Rei. *c. 5. 8. eod.* nisi nempe admixta reperiatur causa spiritualis, vel agatur de peccato; tunc enim ratione causæ debet esse Judex Ecclesiasticus. *c. 13. cit.* & nisi subsint Laici Ecclesiastico Magistratui etiam in temporalibus.

¶ 7 Dico II. Causæ Ecclesiasticæ pertinent privative ad Judicem Ecclesiasticum. Ita omnes Catholici, à quibus nec Heterodoxi plerique dissentiunt, ut videre est apud Zanger *c. 1. p. 2. de Except. n. 421.* Patet ex variis Juribus, maxime *c. 2. de Judic.* ubi generalis datur regula: *de negotiis Ecclesiasticis, maxime illis, quæ spiritualia esse noscuntur, Laicorum Judicio disponendum non esse,* scilicet propter defectum jurisdictionis Ecclesiasticæ & spiritualis, cujus secluso Papæ privilegiò ne quidem capaces sunt. *Ecclesiastica* autem causæ censentur esse I. spirituales *c. 2. cit.* seu versantes circa rem intrinsecè sacram, uti sunt gratia sanctificans, virtutes & dona supernaturalia, Sacramenta, Professio Religiosa, votum, juramentum, & ea, quæ pertinent ad Fidem, officia, & jurisdictionem Ecclesiasticam. 2. spirituali annexæ. *c. 3. eod. c. 3. de Ord. cognit. &c.* uti Prælaturæ & Beneficia Ecclesiastica, jus patronatûs, jus eligendi ad Prælaturas, jus decimandi, res consecratæ, vel benedictæ &c. 3. duo crimina, nempe Hæresis. *c. 13. §. 3. & fin. de Hæret.* & Simonia juxta communem, quia ad-

adversatur rei sacræ, nimirum Religioni, sicut illa Fidei. 4. quando Reus conventus est Clericus vel Religiosus: de his, quia causam solum extrinsecè ac impropriè faciunt Ecclesiasticum, jam egimus. Sicut autem causæ Ecclesiasticæ ad forum Ecclesiasticum, ita profanæ & temporales, quæ moventur inter meros Laicos, privativè regulariter pertinent ad forum sæculare, si instituaturs actio; siquidem per viam *denuntiationis*, vel Canonicae, vel Evangelicæ, possunt etiam deferri ad Judicem Ecclesiasticum, ubi nempe agitur de peccato vitando. Communis *ex c. 13. de Judic. cit. & c. 5. de Raptor.*

Quæres, an in casu, quo agitur de possessione **18** nuda, vel mero factò, circa causam Ecclesiasticam, possit esse competens Judex Laicus? R. Spectato Jure Scripto negativè. Sumitur *ex Clem. un. de sequestr. item c. 12. de Sent. Excomm. in 6.* & hac ratione; quia possessio, & factum tale, versatur circa rem sacram vel spiritualem, v. g. si quæritur, an & quanto tempore Titius possederit Decimas, an Matrimonium inter has personas fuerit contractum, an Ordo sacer susceptus, vel iste homo sit Clericus &c. ergo causâ possessoria rei spiritualis rectè dicitur spiritualis, & factum, quod contingit rem spirituales, esse spirituale magis, quàm temporale. *c. 12. cit.* Adde, quòd facilè, imò ferè semper in quæstione facti, vel super possessione, involvatur *quæstio Juris*, v. g. de *valore* facti. v. g. an Matrimonium sit validè contractum, Ordo sacer ritè susceptus &c. vel *de titulo* possessionis, an nempe ea sit justa, præsertim si de possessione adipiscenda agatur, imò &, si de recuperanda,

vel retinenda. Si autem moveatur, vel involvatur quæstio Juris super re spirituali, juxta communem spectato Jure scripto debet esse Judex Ecclesiasticus. Interim tamen plurimi DD. testantur, spectata consuetudine quæstionem super nuda possessione, vel mero facto, circa rem spiritualem, posse coram Judice quoque Laico tractari, cui proin, ubi sufficienter probata fuerit, meo non opponere.

- 19 Dubitabis, an in dubio, num causa sit spiritualis vel Ecclesiastica, privativè sit competens Judex Ecclesiasticus, ita ut Laicus de tali dubio nequeat cognoscere? R. Cum receptissima omnium, tam Juristarum quàm Theologorum, traditione, quos inter etiam est Covarruv. *practicar. qq. c. 33. pr. c. n. 1.* licèt aliàs subinde lubricus in materia immunitatis Ecclesiasticæ, indubitanter affirmativè, non tantùm propter *c. 12. cit.* ubi cognitio super dubio, an aliquis sit Clericus, nec ne, tribuitur privativè Judici Ecclesiastico, sed etiam propter hanc efficacissimam rationem: si enim super tali dubio cognosceret & pronuntiaret Judex Laicus, deberet discutere naturam intrinsicam rei, & super natura vel qualitate spiritualitatis cognoscere ac pronuntiare: sed hoc excedit sphæram & jurisdictionem Judicis Laici, utpote requirens jurisdictionem spiritualem, cujus omnino incapax est Laicus: ergo. Confirmatur: qui judicat super dubio, an causa sit spiritualis vel Ecclesiastica, an verò temporalis vel profana, præditus esse debet jurisdictione quoad utrumque membrum contrarietatis vel contradictionis: aliàs enim pronuntiando de membro, super quo jurisdictionem non habet, pro-

pronuntiaret invalidè, & exponeret se periculo vel invalidè pronuntiandi, si determinaret eam esse spiritualem, vel sacrilegè invadendi causam spiritualem, si eam determinaret esse profanam, quia fortè esset spiritualis: atqui Judex Laicus quoad utrumque membrum, nempe quoad qualitatem spiritualitatis, evidenter præditus non est jurisdictione, imò ejus est incapax (non tamen Ecclesiasticus quoad qualitatem temporalitatis) ergo Judex Laicus de tali dubio cognoscere & judicare nequit. Quamquam aliàs & regulariter quilibet Judex in dubio cognoscat de sua competentiâ, seu an sua sit jurisdictio, si indè in ipsum non redundat emolumentum temporale. *l. 5. de Judic. c. 2. de Rescr.*

Dico 12. In causis mixtis, seu mixti fori, datur 20 locus præventioni, ita ut ille Judex cognoscere de iis possit (sive sit Ecclesiasticus, sive Laicus) qui prævenit alterum per aliquem actum Judicialem, etiam per solam citationem Reo intimatam, ut ad eò Judex alter, præventus nempe, non possit se amplius immiscere. *l. 7. ff. de Judic. c. 8. de off. deleg. in 6.* ubi enim cæptum est Judicium, ibi & finem accipere debet. *l. 30. ff. de Judic.* Porro *causa mixta* dicuntur, quæ pertinent ad plures & diversos Judices *in solidum*, seu si plures Judices respectu ejusdem causæ habent jurisdictionem *concurrentem* & seorsim, non *cumulativam*, & simul seu conjunctim; quod contingit vel in concurrentia fori, uti quando unus Judex est competens ratione domicilii, alter ratione delicti &c. vel ex qualitate ipsius causæ, quæ tam à Laico quàm ab Ecclesiastico Judice tractari potest; quales sunt

vel civiles, vel criminales: *civiles* sunt, quæ quidem originaliter sunt sæculares, propter certam tamen qualitatem spirituales, vel ex lege aliqua pertinent ad forum utrumque, Ecclesiasticum & Sæculare, ad neutrum privativè, uti contractus, quibus adjectum est juramentum, testamenta Laicorum, quibus inserta sunt pia legata, vid. P. Friderich de *for. comp.* p. 5. c. 5. §. 1. aut vicissim quæ originaliter quidem sunt Ecclesiasticæ, sed propter aliquam qualitatem temporalem ex consuetudine etiam coram Laico Judice proponi solent, v. g. si moveatur quæstio facti (non Juris) vel intentetur possessorium, non petitorium, super causa spirituali vel Ecclesiastica. *Criminales* mixti fori sunt delicta, quæ utramque Rempublicam offendunt, atque ideo tam à Jure Canonico quàm Civili certæ in illa pœnæ statuuntur, uti blasphemia, perjurium, magia, assassinatus, crimen incendiariorum, fornicatio, concubinatus, incestus adulterium, sodomia, polygamia &c. Hodie tamen punitionem horum delictorum, si Rei sint Laici, ferè Judicibus sæcularibus relinquunt Judices Ecclesiastici.

- 21 Dico 13. Causæ feudales, quæ nimirum inter vafallos quæ tales moventur, ordinariè spectant privativè ad Dominium directum (*Lehen-Herrn*) seu ad eum, à quo sua feuda acceperunt, etiamsi dominus sit Laicus, reus vafallus verò Clericus. 1. *Feud.* 18. & 2. *F.* 55. §. 2. *fin.* & maximè c. 6. & 7. *p. t.* ubi Jus Canonicum pro hoc speciali casu tribuit Laicis jurisdictionem in Clericos Reos. Dixi I. *inter vafallos*; si enim inter vafallum & extraneum, vel inter dominum & extraneum, oria-

tur lis: item si inter dominum & vasallum, iste verò neget se esse vasallum, & *Pares Curia*, h. e. plures vasalli ejusdem domini non existant, Judex competens est, qui aliàs est ordinarius; ne dominus sit Judex in propria causa: si verò dominus habeat *Pares Curia*, & lis est inter ipsum & vasallum super re feudali, judicant *Pares Curia*, seu convasallii; nisi aliud habeat consuetudo. 2. *quà tales*, h. e. litigantes de re vel jure feudali, non de re alia. 3. *ordinariè*, nisi nimirum justa adsit causa recusandi Dominum directum.

§. II.

De Modis sortiendi forum, ordinariis & extraordinariis.

Postquam confiterit, an ratione personæ, vel 22
causæ, competens forum sit Ecclesiasticum vel sæculare, Actori videndum ulterius est, quem Judicem ex Ecclesiasticis vel sæcularibus adire possit vel debeat; plures enim possunt esse competentes, nimirum ratione vel *domicilii* aut *quasi domicilii*, seu loci, in quo Reus contractum, super quo lis est, celebravit: vel *delicti*, seu loci, in quo delictum commisit, super quo convenitur: vel *rei sitæ*, seu loci, in quo sita est res, super qua litem vult movere Actor; hi enim sunt quatuor modi communes seu ordinarii, quibus aliquis sortitur forum, sive subjicitur jurisdictioni certi Judicis in particulari. Præter quos sunt & alii modi extraordinarii, quibus certo quis Judici subjicitur,

X §

nem-

nempe 1. ratione *privilegii*, quod obtinent certe personæ, & certæ causæ, de quibus in præcedenti §. dictum. 2. ratione *præventionis*, de qua paulo antè. 3. ex *L. diffamari.* & ex *L. si contendat.* de quibus *n. 2. h. t.* egimus breviter. 4. ratione *conventionis*, de qua ad *Titulum IV. de Mutuis petitionibus.* infra. 5. ratione *delegationis*, de qua in *lib. I. tit. XXIX. de Off. Jud. Deleg.* jam actum est. 6. ratione *prorogationis.* & 7. ratione *connexionis* seu *continentia causarum*, de quibus duobus ultimis hoc loco tractandum, uti & de 4. ordinariis modis.

23 Dico 1. Ut aliquis fortiatum forum ratione *domicilii*, nempe privati & accidentalis, consequenter ut fiat subditus, requiruntur duo, *factum & animus*, h. e. habitatio in aliquo loco actualiter cæpta vel per momentum, & simul animus seu propositum stabiliter & perpetuò ibi manendi. 2. Ut autem ratione *quasi-domicilii*, requiruntur eadem duo, cum discrimine tamen ex parte animi; nam ad constituendum quasi-domicilium sufficit & requiritur propositum manendi in loco pernotabile tempus, v. g. per aliquot saltem menses, aut per majorem, ut aliqui volunt, anni partem, ac non perpetuò; ut faciunt studiosi, famuli, milites præfidiarii, negotiorum gestores, mercatores. Proin si aliquis venit ad locum, ibi autem non intendit subsistere perpetuò, nec ad tempus notabile, etiam si per accidens ibidem subsisteret diu, v. g. per integrum annum, vel etiam per plures, maneret peregrinus, & extraneus, nec fieret incola, & subditus. Pars 1. sustinetur à plerisque communiter ex *l. 5. in f. l. 26. ff. de captivis.*
l. 2.

l. 2. C. ubi Senatores. l. 7. C. de Incolis. Pars 2. sumitur ex l. 19. §. 2. ff. de Judic. & communi DD. Dixi I. privati; nam aliud domicilium vocatur *commune*, nempe omnibus Imperii Romani membris, in quacunq[ue] illius provincia existentibus, quod olim erat Roma: hodie autem in foro Civili sublatum est consuetudine: in foro autem Canonico adhuc hodie Roma forum commune est respectu Clericorum, imò & Laicorum in causis spiritualibus. Oliva *For. Eccles.* p. 3. q. 25. n. 28. eoque teste omnes ex c. *fn. h. t.* ita ut ibi in prima instantia conveniri possint; si tamen (ut rectè limitatur, ne Curia Romana nimirum obruatur litibus, & inferiorum velipendatur jurisdictio) Romæ existant Rei, & jus non habeant causam inde avocandi domum; & si causa non sit ex majoribus, v.g. circa Fidem, Sacramenta, jura, obligationes, & immunitates Ordinis Clericalis &c. quæ reservantur Summo Pontifici; cui etiam concessum est causas minores, si velit, avocare ad se, & immediatè ad se confugientes audire. Dixi 2. *accidentalis*, seu *adscititii*, vel *habitationis*; nam aliud est domicilium *naturale*, seu *originis*, quod est locus, in quo quis oriundus vel natus est, si pater ibi fuit incola, vel domicilium habitationis habuit. Hoc domicilium, postquam aliquis inde semel egressus alibi fixit domicilium habitationis, non ampliùs attenditur tam in foro Civili quàm Canonico, excepta susceptione Ordinum, in ordine ad quos ratione originis fit aliquis subjectus Episcopo loci originis suæ. c. 3. de tempor. ord. in 6. Porro sicut domicilium non acquiritur, nisi fa-

ctò

Etô & animô, ita non amittitur nisi per utrumque, scilicet per discessum actualem cum animo non redeundi. *text. & gl. in l. 20. ff. ad Municip.*

24 *Objic.* 1. Nemo est ita comparatus, ut velit pro omni eventu persistere in loco, ubi habitare cœpit: ergo ad constituendum verum domicilium habitationis non requiritur animus stabiliter permanendi in loco. 2. Animus perpetuò manendi in loco est internus, ideo latet: ergo, si requireretur talis animus, nunquam foret certum, an aliquis sit incola aut civis, vel tantùm peregrinus; quod foret noxium Reipublicæ. 3. Siquis reliquit suum domicilium cum animo alibi illud figendi, at nondum attigit, sed adhuc est in itinere, iste in illo alio loco jam censetur habere domicilium (aliàs enim nullibi haberet, quod dici nequit) ergo actualis habitatio jam cœpta non requiritur ad constituendum domicilium. *R.* Ad 1. non est necesse, ut aliquis velit absolute pro omni eventu persistere in loco, sed solum tamdiu, quamdiu non mutaverit mentem, vel rationabilis causa inde non avocaverit, adeoque sufficit perpetuitas proposita: id quod insinuat etiam *l. 7. cit.* verbis: *unde rursus non fit discessurus, si nihil avocet.* Ad 2. quamvis lateat animus, & per se introspecti nequeat, rectè tamen colligitur ex quibusdam signis, v. g. ex translatione majoris partis bonorum ad talem locum: ex redempto vel impetrato jure civitatis: ex contracto matrimonio, vel adeptione beneficii in loco: ex longiori inibi habitatione &c. Ad 3. *N. Antec.* talis enim rectè dicitur pro illo tempore itineris nullum habere actu domicilium.

&

& esse vagus. per *l. 7. §. 2. ff. ad municip.* per *vagos* enim intelliguntur illi, qui nullibi habent domicilium, vel verum, vel quasi-domicilium. Et isti subjiciuntur Magistratibus locorum, ubi existunt, ut sentiunt plerique cum Panormit. in *c. fn. h. t. n. 13.* juxta illud: *ubi te invenero, ibi te judicabo.*

Dico 2. Non modò ratione domicilii veri alius quis sortitur forum, ut fiat subditus quoad actus jurisdictionis tam contentiosæ, ut obligetur legibus loci, & ibi Judicialiter conveniri possit, quàm voluntariæ, ut ibi suscipere possit omnia Sacramenta, dispensari in votis &c. Sed etiam 2. ratione quasi-domicilii. Pars 1. est certa apud plerosque ex *l. 29. ff. ad Municipalem. & c. 17. h. t.* Pars 2. est propè certa (si excipias Sacramentum Ordinis) ex *l. 19. §. 2. ff. de Judic.* quamvis enim Durand. Delbene, & alii apud Sanch. *l. 3. de Matrim. d. 18. n. 8.* existiment, eum, qui in loco non fixit domicilium, legibus & consuetudinibus loci non obligari, eorum tamen sententiam pro practicè probabili Suar. *l. 2. de festis. c. 14. n. 2.* non vult agnoscere.

Dico 3. Forum domicilii, veri, & quasi-domicilii, ita est universale, ut concurrat etiam cum foro contractûs, delicti, & probabiliùs etiam rei sitæ, h. e. penes Actorem est, an eum, quem posset convenire in loco contractûs, vel delicti, vel rei sitæ, velit convenire in his locis, vel in loco domicilii. Communis ex *l. 19. ff. de Jurisd. l. 19. §. 2. & §. 4. ff. de Judic. c. 17. h. t.* saltem quoad concurrentiam cum foro contractûs & delicti, licèt contractus alibi sit celebratus, vel delictum

dictum alibi sit commissum, siquidem Judex domici-
 ciliū acquirat & retinet jurisdictionem in incolam
 tanquam subditum, ubicunque locorum iste exi-
 stat. *l. 4. §. Prator ait ff. de damno infecto. c. 3. de
 dolo & cont. Gail. 2. observ. 36. n. 12.* Exten-
 dit se assertio probabilis etiam ad quasi-domici-
 lium, ut talis in hoc loco conveniri possit ratio-
 ne contractus alibi celebrati, & delicti alibi patra-
 ti, propter *l. fin. C. ubi de Crim.* ubi habetur, pla-
 gii reum conveniri posse, *ubi degit*, h. e. ut expli-
 cat glossa, *ubi conversatur, ut Scholaris in scholis,*
licet domicilium non habeat; nam verbum *degit*
 in propria significatione denotat, & applicari pot-
 est tam quasi-quàm verum domicilium habenti.
 Neque dicas, sic verum & quasi-domicilium quo-
 ad effectum non differre; nam adhuc differunt,
 quia verum domicilium facit, ut quis subiciatur
 etiam quoad onera & munera publica, non ve-
 rò quasi-domicilium. Accedit praxis, de qua
 restatur P. Engel, licet nonnihil contrarius quoad
 theoriam. Dixi in assertione, & *probabilis etiam
 cum foro rei sitæ*; sic enim sentit communior &
 mihi verior cum Panorm. Bart. Bald. &c. licet con-
 tradicat Jus Bavaricum, D. de Bass. in *50. decis. de-
 cis. 4. n. 10.* & P. Friderich *de for. comp. n. 216.* exi-
 stimantes, Reum necessariò conveniendum esse in
 loco rei sitæ, seu in loco domicilii non posse pro-
 poni actiones reales, sed tantum personales. Prob.
 1. ex *l. 3. C. ubi in rem actio*, ubi, postquam per
 modum regulæ statuit Imperator, ut actor sequa-
 tur forum (id est, domicilium) Rei, subjungit: *sive
 in rem sive in personam sit actio*: ergo etiam actio
 realis in loco domicilii proponi potest. 2. ex *l.*

un. C. ubi de hered. ubi difertè dicitur hæreditas petenda, ubi domicilium habet, qui convenitur, vel si ibi, ubi res hæreditaria sita sunt, degit. 3. ex praxi, optima Legum interprete, de qua testatur Vultejus in l. ult. cit. Sed huic doctrinæ ultimæ

Objic. 1. In l. 3. cit. textus sic habet. *sed & in locis, in quibus res, propter quas contenditur, constituta sunt, sunt, jubemus in rem actionem adversus possidentem moveri:* ergo necesse est actionem realem moveri in loco rei sitæ, & non in alio. 2. In l. 38. ff. de Judic. sic præcipitur: *si legatum per in rem actionem petetur, etiam ibi peti debet, ubi res est:* ergo. 3. Actio realis respicit ipsam rem: ergo proponenda est coram Judice rei sitæ. R. Ad 1. notandæ sunt particulæ, *sed &*; prius enim dictum erat, etiam in actione reali Actorem debere sequi forum seu domicilium Rei, consequenter per verba, *sed & in locis, in quibus res constituta sunt,* insinuat, utrumque forum esse competens, nempe disjunctivè, domicilii, vel rei sitæ. Ad 2. notanda est particula *etiam,* quæ, sicut ampliat, ita implicat, ac aliud præsupponit, & in hoc textu aliud forum, nempe domicilii. Dein circa legati præstationem posset esse specialis ratio, & exceptio. Ad 3. *dist. conf.* coram Judice rei sitæ tantum, & necessariò. *N. Conf.* etiam, & non necessariò. *C. Conf.* ac inverto argumentum: res & bona sunt accessoria personis: ergo rectè petuntur coram Judice personarum ea possidentium; cùm accessorium sequi conveniat suum principale. *c. 42. de R. J. in 6.*

Dico 4. Ratione contractus potest quidem ²⁷ aliquis conveniri in loco, ubi contractus vel
con-

conventio est inita mutuo consensu, licet aliàs Judi-
 dici talis loci subjectus non sit. *c. fin. h. t. c. 1. §.*
3. eodem in 6. l. 19. ff. de Judic. Limitatur tamen
 1. nisi aliter sit conventum inter contrahentes, &
 executio contractûs vel solutio in alium locum
 determinatum collata. *l. 19. cit. §. ult. l. 21. ff. de*
O. & A. tunc enim in tali loco Reum convenire
 oportet, nisi Actor malit eligere locum domicilii,
 quod cum aliis foris concurrere diximus. 2. nisi
 contrahens sciatur statim abiturus, & in loco con-
 tractûs moram non tracturus. per *l. 19. cit. §. 2.* Ex-
 cipe ab hac limitatione, nisi aliud habeat consue-
 tudo, vel conventio specialis obstet: nisi con-
 trahens de fuga sit suspectus: aut nisi contractum
 sit de tali re, quæ mox dari debet executioni, ut
 si à peregrino emas equum, & pretium solvisti. 3.
 nisi contrahens sit absens, & jam discessit, ac an-
 te abitum è loco contractûs non fuit præventus
 citatione. *c. 1. cit.* Excipe iterum, nisi agatur de
 reddenda ratione super gesta aliqua administratione,
 v. g. tutelæ. *l. 1. C. ubi de Ratiociniis:* vel nisi
 ante citationem elapsus habeat alia bona in loco
 contractûs; tunc ratione horum citari posset ad
 instantiam Actoris à Judice loci contractûs, non
 quidem eum in finem, ut contra non comparen-
 tem procedi possit in negotio principali, sed so-
 lum sub comminatione immittendi Actorem in
 possessionem bonorum, si citatus non compareat,
 & satisfaciat. *c. 1. §. 3. cit.* & hinc non obligatur
 absolutè ad comparendum, sed alternativè, vel
 ad comparendum, vel ad patiendum immis-
 sionem in bona. Si quæras, an absens à loco
 contractûs, qui citatione præventus non est,
 possit

possit vel debeat remitti ad locum contractus, si remissio petatur à Judice Domicilii? *¶* negati-
vè; quia nullum Jus tribuit potestatem Judici con-
tractus remissionem petendi, & nullum imponit
obligationem remittendi contrahentem Judici do-
micilii. Nec obstat, quòd delinquens, qui jam
fugit ex loco delicti, possit, & subinde etiam
debeat remitti ad Judicem loci delicti prævia re-
quisitione; quia Jus & Consuetudo aliud dispo-
nit de delinquente remittendo, & datur specialis
ratio, ut nempe tollatur scandalum scelere da-
tum per punitionem delicti in loco, ubi datum;
quod interest Reipublicæ, non verò interest ejus-
dem, ut debitum expungatur in loco, ubi contra-
ctum est.

Quæres, an in loco contractus etiam agi possit ²⁸
super distractu, h. e. ad rescissionem vel annulla-
tionem contractus? *¶* cum distinctione: si con-
tractus nondum ex utraque parte est impletus, v.g.
nondum numerata pecunia, aut si laborat vitio in-
trinsecò, v. g. iniquitate usuraria, tunc ad ejus si-
cut impletionem, ita ad ejus rescissionem, vel nul-
litas declarationem agi potest coram Judice loci
contractus. per *l. 14. §. fin. C. de non num. pecun.*
quia nominæ contractus venit etiam distractus, &
iisdem uterque regulis continetur, ubi par utrius-
que est ratio. per *l. 13. §. 2. ff. de acquir. poss.* Si
verò contractus jam ex utraque parte est imple-
tus, nullòque vitio laborat, sed solùm ex aliqua
causa vel qualitate extrinseca impugnatur, v.g. quia
contrahens fuit Minor, ad ejus rescissionem, vel
annullationem declarandam agi debet coram Judi-
ce domicilii, non contractus. Textus clarus in *l. 2.*

Pars I.

Y

C. ubi

C. ubi & apud quem cognitio in integrum. & ibi Godefr. litt. D. Manz. *de in integr. rest. tit. 1. q. 3. resp. 4.* quia per impletionem plenam contractus sublata est actio ex eo orta. *pr. Inst. quib. mod. toll. oblig.* consequenter & forum in ea fundatum. per regulam *Accessorium 42. in 6.* Atque hoc modo Auctores extremè dissidentes conciliat Petrus Barbosa, August Barbosa, & Oliva apud & cum P. Wiestner *h. t. n. 45. seq.*

29 Dico 5. Ratione delicti potest quidem delinquens conveniri & puniri in loco, ubi delictum commisit, licet ibi aliàs non sit subditus, v. g. ratione domicilii. *c. 14. & fin. b. t. Auth. qua in provincia C. ubi de crimin.* ut nempe exemplò pœnæ purgetur scandalum in loco, ubi datum est, & Reipublicæ per delictum læsæ satisfiat. Locus autem delicti non est ille duntaxat, ubi delictum est consummatum, sed etiam ubi est inchoatum, vel de eo patrandò mandatum datum. *l. 1. C. eod.* Quòd si in uno loco inchoatum; vel causa posita, v. g. explosum sclopetum &c. in alio autem consummatum delictum, item si in confinibus sit perpetratum, ita ut nesciatur, in quo territorio patratum sit, utriusque territorii Judex est competens, & datur locus præventioni. per *l. 19. pr. ff. comm. divid.* Limitatur tamen assertio in tantum, ut procedat de casu, quo delinquens adhuc est præsens; si enim ex loco delicti jam fugisset, tunc facienda est distinctio: vel ante fugam fuit citatus, seu citatione præventus? & iterum citari potest, ac, si non compareat, contra eum procedi, non quidem per sententiam definitivam, sed ad annotanda ejus bona, vel ad immissionem in ea, vel ad
ban.

bannum, aut excommunicationem. *l. 1. ff. de re-
quir. vel absentib.* Vel non fuit præventus citatio-
ne? & de Jure citari non potest amplius propter
defectum jurisdictionis. *l. fin. ff. de jurisd. c. 2. de
const. in 6.* saltem si constet, in quem locum aufu-
gerit. Si verò non constet, ubi lateat, poterit
citari per Edictum publicum, in loco publico affi-
xum. *Nov. 134. c. 5.* Interim tamen teste Carpzov.
p. 2. Pract. crim. c. 110. n. 47. vi consuetudinis
causa criminalis agitur contra absentem etiam
non præventum citatione. Idem, si habeat de-
linquens bona in loco delicti, poterit adhuc ci-
tari vel per edictum, vel per litteras mutui com-
pansus, ad hoc, ut compareat & satisfaciat: si non
compareat, annotatio bonorum ac immissio in ea
decerni. P. Schmalzgruber *hic n. 61.* Porro si de-
linquens esset prædo, latro, grassator, vel alius
Reipublicæ perturbator, posset eum Judex deli-
cti in alieno etiam territorio persequi, & capere,
ac illi Judici, ubi capitur, sistere. *Recess. Imp. Au-
gustæ 1559. §. 22. seqq.* Sic etiam Prælati Regu-
laris suum Religiosum fugitivum ubique locorum,
ubi deprehenderit, capere potest, maritus uxorem,
dux belli militem &c. utpote sibi personali-
ter adstrictos. *arg. l. 1. C. ubi quis de Curiali.*

Quæres, quid possit, vel debeat facere Judex
loci in quem fugit delinquens? *§. 1. de Jure*
scripto nec capere, nec judicare, si in tali loco
non sit subditus ex alio capite, v. g. domicilii,
potest, imò nec remittere ad locum delicti, si
non requiratur. Communis, desumpta ex *c. fin.*
h. t. ubi inter modos, quibus aliquis sortitur fo-
rum, non reperitur deprehensio vel commora-

tio Rei, adeoque talis Judex jurisdictionem in fugitivum non habet. Interim tamen, ut plurimum constantur apud Clarum, solent Magistratus non raro hujusmodi fugitivos in suo territorio deprehensos judicare & condignam poenam afficere. R. 2. Si Judex loci, ubi delictum est commissum, per litteras *requisitoriales*, seu, ut etiam vocantur, *mutui compasus*, petat ad se remitti delinquentem, tunc quidem spectato Jure scripto l. 7. §. ult. ff. de Accus. & Nov. 134. c. 5. requisitus Judex tenetur remittere, si uterque est sub eodem Principe supremo, v. g. Imperatore, Rege, Electore &c. vi tamen consuetudinis ista remissio non amplius est necessitatis, nisi Judex requisitus careat jurisdictione ad condignam poenam infligendam necessariam, sed urbanitatis & benevolentiam, petuntur insuper litterae *reversales*, quod haec remissio non sit futura in praedictum jurisdictionis Judicis remittentis. Si vero uterque Judex, requirens & ille, a quo petitur remissio, non sint sub eodem Principe, nec de Jure Romano datur obligatio remittendi. Quamquam autem, ut notat Pirhing. h. n. 29. non teneatur requisitus remittere delinquentem ad sumendam vindictam publicam, tenetur tamen arrestare Reum, & compellere ad satisfactionem parti laesa praestandam, si rogatur a laeso.

31 Dico 6. Ratione rei sitae potest quis, etsi aliam ratione suae personae non sit subjectus, conveniri in loco, ubi res controversa est sita. 2. etsi absens ipse sit a loco rei sitae. 3. vel lis moveatur super re etiam mobili, modo ea vel stabiliter vel notabili tempore sit in loco. 4. vel agatur tantum in possessorio. 5. actio tamen personalis

quit intentari ratione rei sitæ, nisi sit in rem scripta, uti v. g. est actio quod metûs causâ, petitiõ hæreditatis vel legati, actio familiæ eriscundæ &c. Pars 1. est certa ex *c. 3. & fin. h. t. l. 1. & 3. C. ubi in rem actio.* Pars 2. propè certa ex *l. 2. C. eod. c. fin. §. fin. ut lit. non contest.* communi praxi & sensu DD. Pars 3. pariter ex *l. 3. cit. & l. 38. ff. de Judic.* & ratione; quia Jura, dum statuunt forum rei sitæ, plerumque non distinguunt inter res mobiles ac immobiles, & mobiles quoque, si notabili tempore existant in aliquo loco, rectè dicuntur *sitæ & constituta* in loco, quibus verbis utuntur Jura. Si tamen cum re, quam prætendis esse tuam, alius solummodo transiret in loco, nec ibi per aliquod tempus subsisteret, vindicare eam non posses in loco transitûs ratione *rei sitæ*, sed, si furtõ forsan tibi esset ablata, ratione *delicti*; vel, si transiens cum re esset de fuga suspectus, posses agere ad illam sequestrandam vel arrestandam, *l. 7. §. 2. ff. qui satisficere cog.* si tibi transiens non præstaret idoneam cautionem. Pars 4. sumitur ex *l. un. C. ubi de possess.* & *l. un. C. ubi de hered.* siquidem causa possessionis tam arctè est confederata causæ proprietatis, ut utraque coram eodem Judice ventilanda sit. *c. 1. de caus. poss. & propr.* & Judicia possessoria oriuntur vel fundantur in jure reali. Pars 5. radicitur in *l. 3. cit. & l. 25. ff. de O. & A.* quia sicut actio personalis sequitur personam, ita actio realis & actio in rem, sequitur ipsam rem, seu in loco rei sitæ proponenda est, non verò actio merè personalis, quæ solum in foro personæ proponi debet. Conspirat communis. *Objic.* Actiones pos-

essoria, quæ in Jure vocantur *Interdicta*, omnes sunt personales. *l. 1. §. 3. ff. de Interdictis. ibi: interdicta omnia, licet in rem videntur concepta, vi tamen ipsa personalia sunt*: sed actiones possessoria possunt proponi in loco rei sitæ, uti docuimus paulò antè: ergo etiam actiones personales. & actiones possessoria seu *Interdicta* vocantur personalia non ideo, quòd sequantur actiones personales, & non imitentur potiùs naturam actionum realium, cum *videantur concepta in rem*, ut loquitur textus; sed ideo, quia ex voluntate Prætoris stringunt solummodo certas personas; ferè sicut servitus, licet sit jus reale, dicitur personalis, quando adhæret certæ personæ, qualis servitus est usufructus.

32 Dico 7. *Prorogatio*, per quam quis forum per accidens sortiri potest, aliàs non subjectus, nihil aliud est, quàm *extensio jurisdictionis Judicis ceteroquin non competentis facta consensu Partium litigantium*, nempe vel de persona in personam, de re ad rem seu de causa ad causam, de tempore ad tempus, de loco ad locum, ad quas & pro quibus jurisdictione aliàs non daretur in Judice. Text. & DD. in *l. 1. 2. ff. de Judic. & c. 40. de offic. deleg.* Unde apparet I. quòd is, cui prorogatur jurisdictione, jam aliunde instructus esse debeat aliqua jurisdictione simili & sufficiente ad judicandam causam vel personam, quia Partes litigantes, utpote homines privati, tribuere de novo jurisdictionem nequeunt, vel jurisdictionis pro aliqua causa aut persona incapacem habilitare. Unde Judicium Laico propagari nequit jurisdictione in Clericos & Religiosos, nec in causa spiri-

Spiritali, nec alteri cuicumque in causa feudali sine consensu domini directi, nec in causa specialiter reservata Principi, aut quam iste ad se avocavit, saltem sine Principis consensu. Apparet 2. quòd litigantes scire debeant, tali Judici hic & nunc in se, vel in hanc causam, vel in hoc loco, aut tempore jurisdictionem non competere, & independentem à suo consensu; quia errantium nullus est consensus. *l. 2. cit.* sufficit autem consensus etiam tacitus, quem indicant ipso facto, v. g. comparando, & exceptionem fori declinatoriam non opponendo. Cæterum licet Imperii Statibus, præsertim Electoribus, concessum hodie sit privilegium *de non evocando* suos subditos ad Judicem alium & extraneum, imò & eorum causas alibi jam introductas pro qualitate rei avocandi ad sua tribunalia; tamen adhuc hodie etiam in foro Civili prorogatio Voluntaria (de Legali seu Necessaria, quæ fit per reconventionem, de qua ad *tit. de Mutuis petit. infra*, per se clarum est) locum habere potest, & solet, ut observat Strick. *in us. mod. Pandect. tit. de Jurisdic. §. 22.* & Manzius *in Decis. Palat. q. 97. n. 14. 15.* aliique contra multos; quia Status Imperii possunt rectè non uti suò privilegiò, vel intra territorium ejusdem Principis prorogatio fieri.

Dico 8. Clerici & Religiosi, à jurisdictione 33
Episcopi aliàs exempti, non possunt Episcopo per viam prorogationis se subicere in iis, quæ pertinent ad jurisdictionem contentiosam, sine consensu Papæ. 2. bene tamen in iis, quæ concernunt jurisdictionem voluntariam, uti est ab-

Solutio à peccatis & censuris, dispensatio in jejuniis, votis, irregularitatibus &c. Religiosi tamen propter votum obedientiæ ad hoc opus est Superioris sui licentiâ, nisi irrationabiliter hanc negaret Prælatus. 3. nec laicis permiffum est in causis spiritualibus Episcopo alieno sine consensu proprii Ordinarii prorogare in se jurisdictionem etiam voluntariam, v. g. petere dispensationem in votis, impedimentis Matrimonii, suscipere Sacramenta Ordinis, Confirmationis &c. 4. licet iidem valeant in causis profanis Judici Ecclesiastico se subicere per prorogationem. Pars I. fundatur in *c. 2. de in integ. rest.* ubi habetur, Pontifici per exemptionem acquiri jus in exemptos, quod proin per subjectionem ad inferiorem sine ipsius consensu lædi existimant DD. satis communiter. Pars 2. quam tenent Sylv. Sanch. Laym. P. Wiestner contra Panormit. & Suar. *de Votis c. 11. n. 7.* suadetur indè, quòd Papa haud immeritò credatur tacitè consentire, ne privilegium exemptionis reducet in dispendium exemptorum, ac ipsi deterioris fiant conditionis, quàm non exempti, contra *c. 61. de R. J. in 6.* Pars 3. desumitur ex *can. 10. caus. 16. q. 1. c. 3. de Paroch. & Trid. s. 23. c. 8. de Refor.* Suffragantur DD. communiter, & teste Oliva etiam Praxis. Pars 4. tum ex *can. 43. caus. 11. 4. 1. ibi: cum privatorum Christianorum causas Apostolus etiam ad Ecclesiam deferri, atque ibi determinari præcipiat.* tum ex communi DD. tum ex ratione, quia Judex Ecclesiasticus non est incapax jurisdictionis in causa profana, & in personas sæculares; sicut tamen vice versa Judex Laicus est incapax jurisdictionis.

dictionis in causa spirituali, & in personas Ecclesiasticas.

Dico 9. Connexio vel continentia causarum, ³⁴ per quam forum per accidens fortiri quis potest, aliàs non subiectus, est *colligatio rerum controversarum, ut separationem non patiantur, sed uno eodemque Iudicio terminari exigant.* Unde causæ *connexæ* seu *continentes* dicuntur, quæ communem habent liquidationis & discussionis rationem: quod variis modis fieri potest. 1. ratione personarum, contra quas agitur, ut si plures sint cohæredes, tutores, socii, debitores &c. diversi aliàs fori: vel si idem Reus res, quas peto, habeat sitas in diversis territoriis. 2. ratione rei controversæ, de qua plures quæstiones vel principaliter vel incidenter deducuntur in Iudicium. v. g. si ex causa adulterii agas ad divortium, & ad lucranda dotem: si contendas de rei possessione & proprietate simul vel successivè: si ex eadem causa agas criminaliter & civiliter. 3. ratione actionis, si ex se sit vel *generalis*, quæ se extendit ad res diversas, ut est petitio hæreditatis, actio tutelæ, negotiorum in diversis locis vel super diversis rebus gestorum: vel si sit *præparatoria* respectu alterius, ut actio ad exhibendum ad rei vindicationem: vel sit *præjudicialis*, ut est actio vel quæstio de statu, v. g. an sis filius legitimus, in ordine ad petitionem hæreditatis, quæ actio à priori dependet. 4. ratione integritatis, ut si una pars debiti petatur ab uno Iudice, ab eodem & alteram peti convenit.

Dico 10. Causæ connexæ regulariter coram Iudice, coram quo una jam est cœpta, tractari debent. ³⁹

Y s

si Ju-

si Judex respectu omnium, tam causarum quam personarum, est competens. Ita communiter DD. ex l. 1. & 2. ff. de quib. reb. ad eund. Jud. eatur. l. 10. C. de Judic. l. 1. C. de ord. cognit. c. fin. de Resc. c. 1. de caus. poss. & propr. ex quibus hanc regulam statuunt: *continentia causarum non est dividenda. seu: causæ connexæ non sunt dividenda.* Ratio est, ut lites contrahantur, parcatur sumptibus, causæ facilius terminentur, & sententiæ contrariæ evitentur. Dixi tamen *regulariter*; nam necessariò dividi debent, quando Judex, apud quem causa jam est introducta, quoad alteram connexam est incapax jurisdictionis, uti Judex Laicus respectu causæ spiritualis vel Ecclesiasticæ incidentis: si verò ante introductionem causæ detur connexio causæ spiritualis cum profana, vel Clericus conveniendus cum Laico correus, vel cohæres &c. conjungatur, ne fieri oporteat divisionem, adeundus est Judex Ecclesiasticus, ut notant DD. *arg. l. 1. 2. C. de ord. Judicior. & l. 5. C. Arbitrium tutela.* & ideo dixi 2, *Si Judex respectu omnium &c.* Id quod plurimi etiam dicunt de casu, quo Clericus & Laicus sunt correi ejusdem delicti; quamvis alii fat multi, qui pro se allegant praxim, velint, causam dividendam, & Clericum coram Ecclesiastico, Laicum coram sæculari Judice conveniendum esse. Dixi 3. *continuari debent*, h. e. licet non dividuntur, & apud diversos Judices ventilantur: si tamen dividerentur, valeret

Processus, nisi contra divisionem Pars exceperit.

TITU.